

ENTREVISTA

JAUME FATJÓ. **Doctor en veterinària, etòleg clínic i investigador**

L'home dels gossos

De debò creuen que l'*Encantador de perros* pot capgirar la conducta agressiva d'un gos en un parell d'hores de feina? Fatjó fa recerca i és un reputat etòleg. Coneix la realitat del comportament dels animals de primera mà. Sense càmeres

Especialista europeu

MERCÈ MIRALLES
Qui no coneix César Millán? No han vist en acció l'anglesa Victoria Stilwell, vestida de cuir, a *El perro o yo?* Si el seu gos es menja les potes de la taula, ells poden convertir-lo en un *gentleman ipso facto*. Es parla com mai del comportament dels animals. I els especialistes que no treballen sota els focus de la tele, sinó en una palestra ben quotidiana, han explicat per activa i per passiva que això de l'etologia, això del comportament, no és fer màgia. Jaume Fatjó pertany a la comunitat científica, fa recerca i, a la vegada, treballa sobre el terreny com a etòleg clínic. Té una experiència molt dilatada i diversa. Està fent recerca, entre altres activitats, dins d'un dels programes de l'IMIM (Institut de Recerca Hospital del Mar). A l'horitzó té dues línies d'investigació.

—«Una de les línies, la principal, és estudiar tot allò que té a veure amb les relacions que s'estableixen entre les persones i els animals, fonamentalment els de

Jaume Fatjó (Barcelona, 1969) és especialista europeu certificat en medicina del comportament dels animals de companyia (diplomats per l'European College of Veterinary Behavioural Medicine – Companion Animals, del qual és vicepresident). Va realitzar els estudis de postgrau en etologia clínica a la Facultat de Veterinària de Cornell (USA) l'any 1994. És doctor en veterinària per la UAB, amb un estudi sobre l'epidemiologia i l'etiologia dels problemes d'agressivitat del gos i les pautes de comunicació visual del llop europeu. Va ser responsable des de 1995 fins el 2008 del Servei d'Etologia Clínica de l'Hospital Clínic Veterinari de la UAB. Ponències, comunicacions, publicació d'articles... I llibres, com *El perro: educación y cuidados*, amb Xavier Manteca.

companyia, bàsicament gossos i gats. N'hi ha una altra que també ens interessa molt i és l'estudi dels problemes de comportament que es donen de manera natural en els animals de companyia, especialment els relacionats amb la por i l'angoixa...»

—**Per exemple...?**

—«És el cas dels gossos que tenen por dels petards i dels trons. Els problemes de comportament configuren una de les branques de la veterinària que avui dia es consideren una especialitat. Nosaltres intentem establir, o trobar, punts de connexió, de comparació, amb els trastorns de comportament de l'ésser humà. No suggerim, en cap cas, que els problemes psiquiàtrics de les persones són idèntics als problemes dels animals. Però els humans estan en una escala evolutiva on hi ha moltes espècies. I hi ha diferències, i semblances.»

—**Semblances...**

—«Avui dia s'accepta que els animals tenen emocions, com nosaltres, i poden sentir por, angoixa, ira, enfadar-se... Tota la

part del comportament emocional és comparable, entre persones i animals. Potser seria diferent com les persones vivim aquestes emocions, la part més conscient, més subjectiva. Ara, els mecanismes fonamentals que fan que nosaltres sentim por, o angoixa, aquests, està clar, no han aparegut de cop, sinó que s'han anat desenvolupant. I les espècies que estan molt a prop nostre, i el gos n'és una –els mamífers en general–, tenen uns mecanismes de comportament molt comparables.»

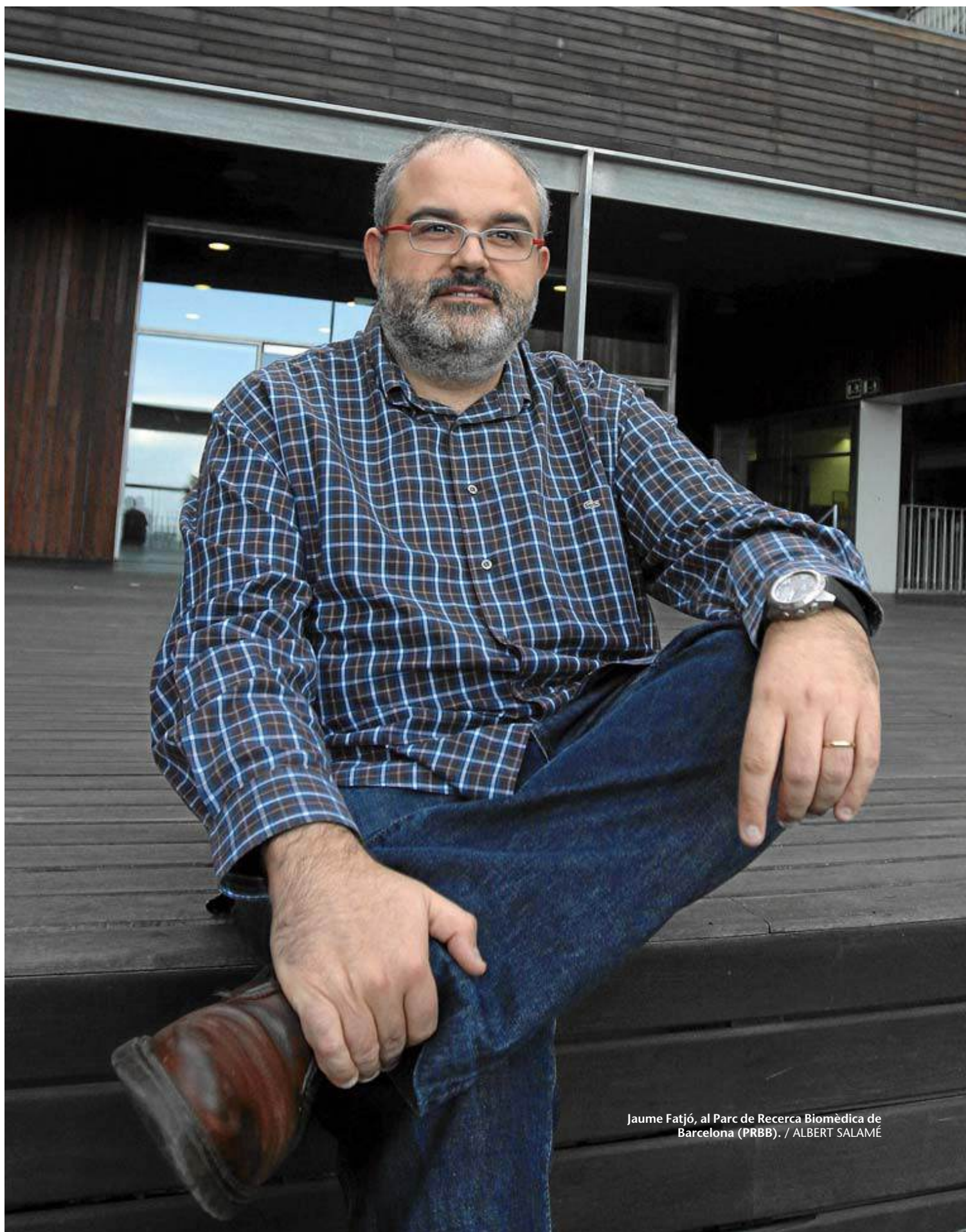
—**En el cas dels gats també hi ha aquesta proximitat?**

—«El gat, des d'un punt de vista del comportament, potser queda una mica més lluny de l'home. El gos, si el compares amb un humà, té moltes característiques semblants. Per exemple, pel que fa al comportament social. Els gossos o els llops –els gossos vénen dels llops–, són animals gregaris, els agrada viure en grup, com a nosaltres. I estableixen lligams molt forts, com nosaltres. Per això es pensa

O.J.D.: 39889
E.G.M.: 76000
Tarifa: 16000 €

Fecha: 18/11/2011
Sección: GUIA
Páginas: 14-17

Jaume Fatjó, al Parc de Recerca Biomèdica de Barcelona (PRBB). / ALBERT SALAMÉ

ENTREVISTA JAUME FATJÓ

JF

que el gos encaixa tan bé amb la societat humana.»

—Allò que diuen, que és el millor amic de l'home.

—«Encaixa bé perquè, per diferents raons potser, tenim motivacions molt semblants. Al gos li agrada estar sempre al costat del seu amo i a l'amo li agrada estar al costat del gos. Ens fem companyia mútuament. En el cas del gat, tot i que és afectuós, que està adaptat a l'entorn domèstic, no és tan gregari com un gos. Tot i així, en un gat hi pot haver conflictes. Per exemple: si un gat el trasllades de territori pateix estrès, i té característiques molt semblants a l'estrès que pot sentir una persona, per altres motius. Però en cap cas no fem experimentació animal. Analitzem problemes que apareixen de forma espontània. A partir d'algú que ens diu: 'Tinc un gos que té angioxa quan es queda sol'...»

—On es busca ajuda?

—«La gent va al seu veterinari. Jo, a més a més dels projectes de recerca, tinc una activitat clínica privada, amb l'Ethogroup (www.ethogroup.com), i hi atenc problemes de comportament, com altres companys de l'equip. És cert que un i altre àmbit es nodreixen mútuament...»

—Però què és un etòleg?

—«Ens diuen de tot, etòleg, teòleg, ecòleg... L'etologia és una branca de la biologia que es dedica a l'estudi del comportament, en general. L'estudi del comportament dels animals pot tenir diverses motivacions. Bàsicament, es podria fer la distinció de tres grups. El més pur seria el que vol estudiar el comportament dels animals perquè els agrada. En Rodríguez de la Fuente, per entendre'ns. Després hi ha el dels que estudien el comportament dels animals per entendre millor el de l'ésser humà. Un cas d'això seria l'estudi dels principis de l'aprenentatge: Skinner, Watson i les lleis del condicionament.»

—No eren veterinaris.

—«Molts d'aquests investiga-

«Els animals tenen emocions, com nosaltres, i senten por, angioxa...»

«Una mínima educació canina feta al principi permet prevenir molts problemes»

«Tractar l'agressivitat d'un gos pot necessitar mesos de dedicació»

«La correcció de molts problemes de comportament no és el càstig»

dors eren psicòlegs, psiquiatres, i l'objectiu era tenir l'animal com un model per entendre el procés bàsic, i després aplicar-lo als humans. Un tercer grup són els etòlegs que investiguen el comportament dels animals que estan en contacte amb l'home, els de companyia, els de les granges o els d'un zoo... Són animals que estan controlats per l'home o sota la influència de l'home. Al final, tot es barreja, i el que té lleons en un zoo es beneficia de la recerca que fa el que els estudia a la sabana.»

—El seu equip, doncs, seria del tercer grup.

—«Seria l'etologia aplicada, l'etologia clínica.»

—A l'etologia s'hi pot arribar des de diferents àmbits...

—«Aquest és l'avantatge i és l'inconvenient. L'avantatge és que és una disciplina molt heterogènia i per tant s'enriqueix de gent molt diversa. L'estudi del comportament animal el fan psicòlegs, psiquiatres, biòlegs, veterinaris... L'inconvenient fonamental és que des d'un punt de vista de la formació no hi ha una via única.»

—Una persona que estigui fent batxillerat i vulgui ser etòleg, què ha de fer?

—«Estudiar biologia, o veterinària, o triar psicologia i especialitzar-se. Depenent de quin sigui el punt d'origen es podrà enfrontar a un seguit de limitacions. Un exemple: si una persona és biòloga i diu que es vol dedicar a l'etologia en animals de companyia, es trobarà que el dia que vulgui receptor un fàrmac o veure si el problema d'agressivitat que presenta el gos té un component orgànic tindrà una limitació, no de formació, sinó de tipus legal. De la mateixa manera que un psicòleg no pot prescriure un psicofàrmac. El cas és que, al final, no hi ha una titulació d'etòleg. En l'àmbit acadèmic, que et mous per doctorats, per publicacions, no hi ha problema. Però a l'hora de practicar l'etologia, pot passar que una persona que potser no té forma-

ció universitària es pengi l'etiqueta d'etòleg. I com que no està reglat podries dir que tothom hi té dret i que ningú no hi té dret. Per la branca veterinària sí que hi ha regulació i ha un sistema d'especialització europeu. Una persona que té la llicenciatura, si es vol especialitzar té una via oficial i és reconegut com a especialista.»

Teràpies reals

—L'etologia cada vegada es fa més present. Penso en els programes de televisió com l'Encantador de perros. Què en pensen?

—«És com si li preguntessis a un psicòleg què li sembla una persona que té una consulta nocturna a la ràdio... Aquesta persona està rebent trucades de gent que potser té problemes seriosos, com a mínim, i no pots jugar, perquè un consell mal donat, o si s'empeny una persona a fer alguna cosa, pot tenir conseqüències molt greus. Hi ha gent per a tot. Hi ha gent que potser sense titulació o potser sense una especialització es posa a fer etologia...»

—És lògic que al públic li fascini que en un dia un gos quedi arreglat.

—«No es pot generalitzar, i és clar, són històries de les quals nosaltres no coneixem el principi ni el final. Sí que puc dir—i no és només la meua opinió, sinó la de les associacions estatals i internacionals d'especialistes— que, com a mínim, hi ha dubtes seriosos que el que es veu a la televisió sigui un reflex de la realitat. Ens preocupa que es pugui donar la imatge que els problemes de comportament se solucionen en dues hores. És mentida. Tractar l'agressivitat d'un gos pot necessitar mesos de dedicació. O com a mínim, setmanes.»

—I altres qüestions?

—«Ens preocupa que moltes vegades es fan servir tècniques que poden ser contraproduents per al problema que es vol tractar i que poden ser negatives per a l'animal.»

L'ús d'aparells que fan descàrregues elèctriques.

«Això, per exemple. Tots els especialistes més reconeguts estan absolutament en contra de fer servir collars de descàrregues, amb punxes... I més enllà d'això, la idea aquesta de castigar per un comportament és... La correcció de molts problemes de comportament no és el càstig.»

—És el premi?

«Depèn. Per exemple, un gos que fa destrosses a casa quan es queda sol, o que borda sense parar. Això, en molts casos té a veure amb un problema d'estress per la separació. Si hi apliques un càstig, davant del símptoma, no aconseguies res i encara ho empitjores. En un cas com aquest, els sistemes de tractament intenten normalitzar la relació entre el gos i el propietari. Dit d'una altra manera: intentar que el gos no tingui una dependència patològica. Quan es regula això, els símptomes desapareixen. Un dels canvis més importants que s'han fet en etologia en els darrers anys és d'enfocament: si un gos trenca coses havíem de concentrar-nos en les trenca-disses. Però, per què ho fa?... Ara es va a buscar l'arrel del problema.»

—Cada vegada hi ha més persones amb animal de companyia... Però amb els ritmes de vida actuals, es poden disfrutar?

«A l'hora de tenir un animal el primer que cal pensar és què implica. Per exemple, tenir un gos. No solament s'ha de pensar en quina mesura omplirà la vida, sinó si l'animal podrà rebre el que necessita. El gos no només té necessitats físiques. No es tracta només de dur-lo al veterinari i donar-li una bona alimentació... Necessita companyia. Si, de manera sistemàtica, no hi ha preocupació per les seves necessitats, pot arribar a donar problemes de convivència. En qualse-

vol cas, és segur que el gos no està bé. Si ets una persona que no estàs mai a casa, si marxés tres cops l'any de viatge a l'altra punta del món... Com t'ho faràs?»

—Millor tenir un gat.

«El gat és una mica més autònom, sobretot pel que fa a la necessitat de companyia. Per això el gat, pensen molts especialistes internacionals, ara és tan present a les llars. És una alternativa molt bona per a determinats estils de vida; per a d'altres, com una família amb fills, un gos té un potencial enorme.»

—Ens va bé tenir un animal de companyia?

«Sí! Els beneficis són molt

Fatjó posa en qüestió algunes tècniques dels programes de TV. /ALBERT SALAMÉ

grans. El benefici fonamental és el de la companyia. Com més recerca es fa més es veu que el valor fonamental per a les persones és aquest. Saber que tens algú. Perquè amb l'animal formes un lligam afectiu. I és molt important en segons quins col·lectius, per exemple per a una persona gran. La fa més activa ni que sigui perquè ha de treure'l tres cops al dia! I fa que es relacioni amb altres persones. A vegades el gos és l'excusa.»

—No tots els gossos serveixen per a tothom. Les persones, ho valorem? Penso en les modes, en el bulldog francès, que ara es veu tant.

«En el tema de les races tam-

JF

Sí, s'han d'educar

Dóna un parell de consells bàsics. «Que el tracte que rep el gos, que l'esquema que rep de la família, sigui consistent. Si s'adopta una norma, la segueix tothom a casa i s'aplica sempre igual. No pot ser que jo entri a casa vestit de xandall i deixi que el gos em salti a sobre, però el dia que porto vestit i cobata, no. El gos es confon, no sap què passa.» Un segon consell: «No esperar que el gos s'equivoqui i

bé hi ha hagut molts mites. A vegades s'escull la raça com si s'escollís un cotxe: necessito un cotxe per a la muntanya, doncs un 4x4, o un per a la ciutat, que sigui de dos places i elèctric... Després s'aplica al gos. Això no existeix. Sí que hi ha certes races que tenen uns trets generals que apunten que poden ser adequats, però, després, el comportament, al final, és la suma del que ell ja porta, la predisposició, més l'efecte de l'ambient en què es cria. Si un gos, des de petit, es cria en un ambient sense contacte amb persones, acabarà tenint problemes de relació.»

—Però una parella de persones grans potser millor que no tinguin un cadell...

«Hi ha una figura que encara no està implantada, la del que ajuda a escollir l'animal. Al centre veterinari trobes assessorament quan tens l'animal, però també abans. De la mateixa manera que qui vol que el fill toqui un instrument s'assessora abans amb un professor de música... Amb els animals de companyia ens deixem portar pel que ens han dit, per impulsos, pel que creiem, o per internet... I acabem dient:

el millor gos és el de tal raça, i un cadell. Si parlem d'una parella gran, amb una vida tranquil·la, poc impetuosa, un excel·lent company seria un gos gran, amb les mateixes preocupacions que els avis, i les mateixes necessitats. Els refugis d'animals n'estan plens! I no és cert que per fer teu un gos ha de ser cadell! Agafes un gos i amb dies, o hores, de contacte, ja està creant un lligam. L'edat no és una limitació. I potser aquest gos s'adapta millor que no pas el cadelllet nerviós que només vol jugar i fer activitat física. L'assessor, en el moment de l'adopció és molt important. Si es fes com cal, ens evitariem molts disgustos.»